

האיום הכלכלי-חברתי על ישראל

מדריך שורש 2025

דן בן-דוד

יוני 2025

שורש
מוסד למחקר כלכלי-חברתי

פתח דבר

ב-16 תרשימים – כל אחד בעמוד נפרד ובליויי תיאור קצר – מדריך זה מתמצת את הגורמים העיקריים של האיום החברתי-כלכלי על מדינת ישראל. אלה נעים מהתפנית של ישראל בשנות ה-70, דרך תלות גוברת בכוח אדם מיומן מוגבל ובמערכת חינוך הנמצאת בתחתית העולם המפותח, ועד הכיוון הדמוגרפי של ישראל וספירלות קריסה עירוניות המהוות אות אזהרה מפני ספירלה דומה ברמה הלאומית. הסכנה הברורה והמיידית לישראל מתוארת בקטעים מתוך מכתב אזהרה של 130 מבכירי הכלכלנים במדינה. בסוף המדריך מוצג מתווה בן ארבע נקודות – המגשר בין ימין ושמאל, דתיים וחילונים – למניעת ספירלת קריסה לאומית.

תוכן העניינים

התפנית של ישראל בשנות ה-70

- 2 שנות השבעים, העשור שבו ישראל שינתה את פניה
- 3 מממלכתיות למגזריות, המחיר של שינוי הכיוון

תלות גוברת בכח עבודה מיומן ומוגבל

- 5 כך נראית תלות מסוכנת בענף אחד
- 6 על הכתפיים של 20% נמצא 90% מנטל מס ההכנסה
- 7 ללא עמודי תווך, הבית הלאומי בסכנת קריסה

מדוע כל כך מעט אנשים מיומנים נושאים בנטל?

- 9 לימודים ברמה נמוכה, מדינה בסיכון גבוה
- 10 הפצצה הדמוגרפית של ישראל מתחילה בחינוך שמקבלים – או לא – בבית הספר
- 11 עבור רבים, הדרך לתואר אקדמי נחסמת כבר בילדות

הכיוון הדמוגרפי של ישראל

- 13 הרבה ילדים, מעט כתפיים לנשיאה עתידית של הנטלים
- 14 השיעור באוכלוסיה גדל, העתיד הלאומי קטן

ספירלות קריסה עירוניות

- 16 ירושלים מובילה. האם ישראל אחריה?
- 17 מנוסת המשכילים
- 18 ערים בנפילה חופשית, משל למדינה
- 19 הערים של היום מספקות הצצה אל ישראל של המחר

21	הסכנה ברורה ומיידית מכתב אזהרה החתום על ידי 130 מהכלכלנים הבכירים בישראל
23	הגירה רופאים ללא גבולות, המהדורה הישראלית
24	מיצירה לעזיבה, בעקבות נסיון ההפיכה המשפטית
26	מתווה ישראל 2.0 למניעת ספירת קריסה לאומית לפני שיהיה מאוחר מדי, מתווה להצלת עתידה של ישראל
27	מקורות
28	תמיכה בשורש

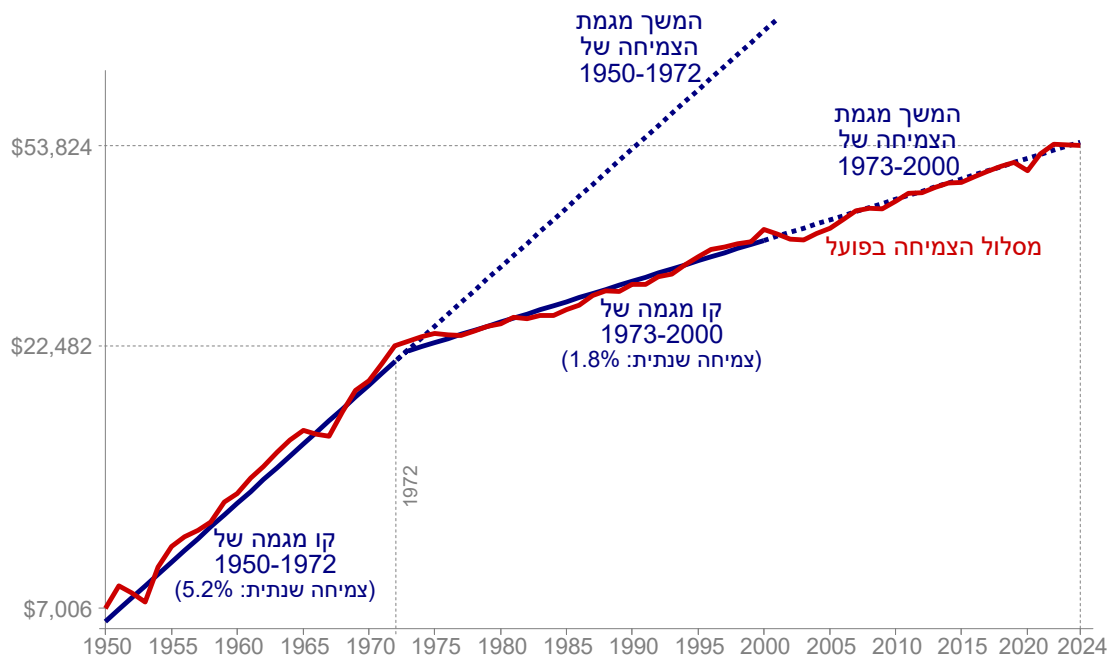
חוגגים עשר שנים של מחקר יוצר עתיד

התפנית של ישראל בשנות ה-70

שנות השבעים, העשור שבו ישראל שינתה את פניה

מסלול הצמיחה הכלכלית של ישראל

תמ"ג לנפש*, 1973–2024

* בדולרים לפי יחס כח קניה, מחירי 2024, סרגל מידה לוגריתמי.

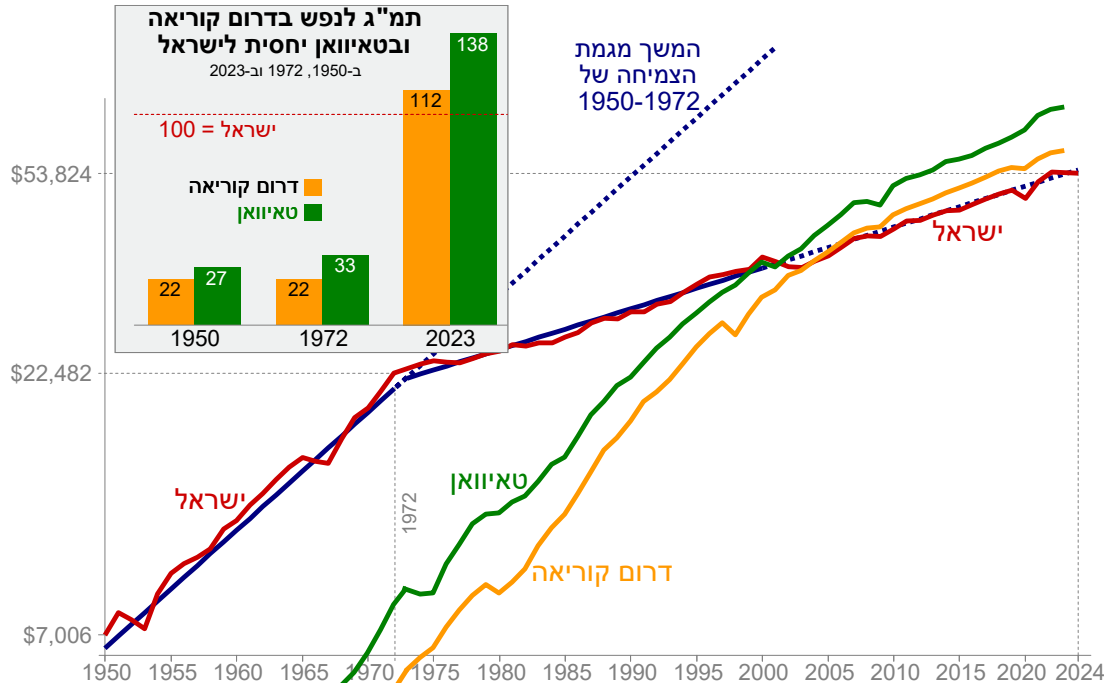
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ו-OECD

בשנות ה-70 שינתה ישראל את עדיפותיה הלאומיות. היא עברה מתוואי של צמיחה מהירה למסלול חדש, יציב מאוד, אך איטי בהרבה. כיום, פער פריון העבודה בין הממוצע של מדינות ה-G7 לבין ישראל גדול פי שלושה מהפער שהיה באמצע שנות ה-70.

ממלכתיות למגזריות, המחר של שינוי הכיוון

מסלולי הצמיחה של ישראל, דרום קוריאה וטאיוואן

תמ"ג לנפש*, 1973-2024

* בדולרים לפי יחס כח קניה, מחירי 2024, סרגל מידה לוגריתמי.

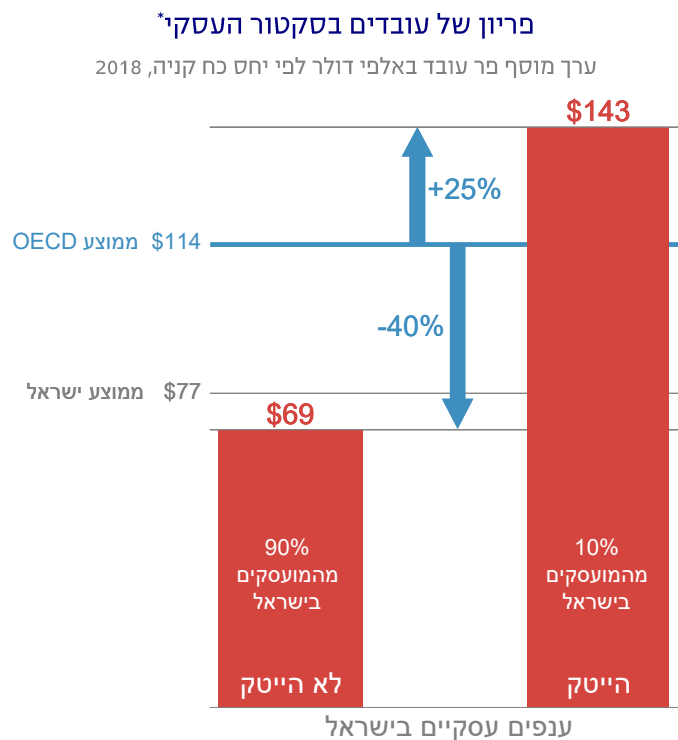
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב

נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, IMF-Maddison-1 (2006)

הצמיחה הכלכלית של ישראל בין שנות החמישים לתחילת שנות השבעים היתה מהמהירות בעולם. דרום קוריאה וטאיוואן, עם רמת חיים של כרבע בלבד מזו של ישראל ב-1950, הצליחו לשמור על קצב צמיחה דומה – מה שהשאיר את הפערים כמעט ללא שינוי עד 1972. נקודת המפנה הגיעה לאחר 1973, כאשר ישראל שינתה את עדיפותיה הלאומיות מהדגשים ממלכתיים לכיוונים מגזריים ואישיים. דרום קוריאה וטאיוואן המשיכו במסלולן – ועקפו את רמת החיים של ישראל.

תלות גוברת בכח עבודה מיומן ומוגבל

כך נראית תלות מסוכנת בענף אחד

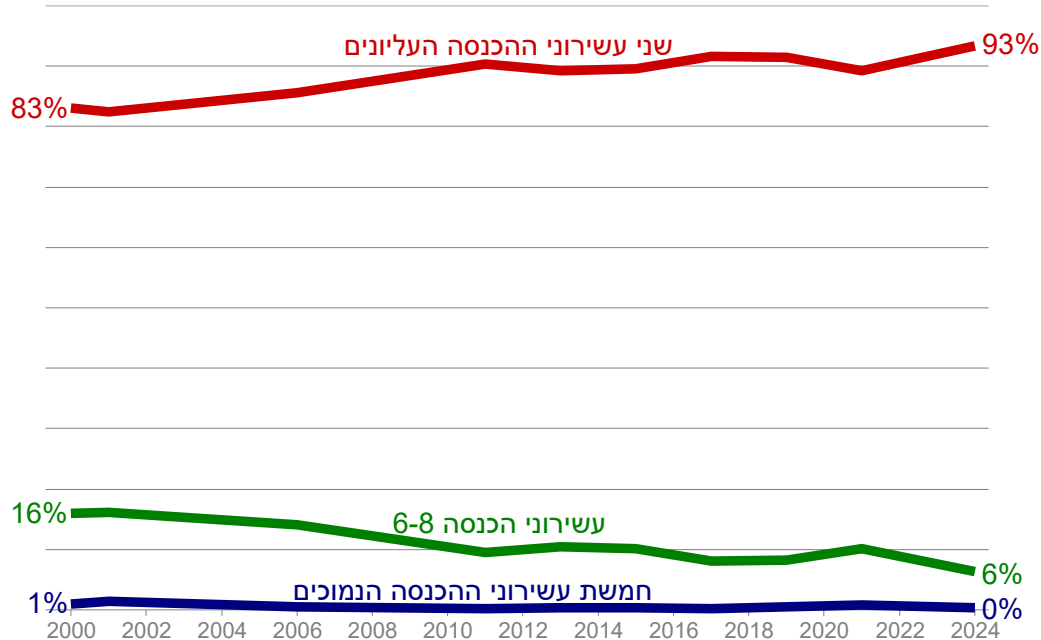
* חקלאות, ייעור, תעשייה, דיג, כרייה, חציבה, חשמל, מים, פסולת, בניה ושירותים עסקיים

מקור: OECD

רק 10% מהישראלים עובדים בהייטק. פריון העבודה שלהם גבוה ב-25% מהממוצע במדינות ה-OECD, והם אחראים למחצית מהיצוא של ישראל. בשל הזנחה חמורה של מערכת החינוך ותשתיות חיוניות נוספות, הפריון הממוצע של יתר הישראלים נמוך ב-40% מממוצע ה-OECD.

על הכתפיים של 20% נמצא 90% מנטל מס ההכנסה

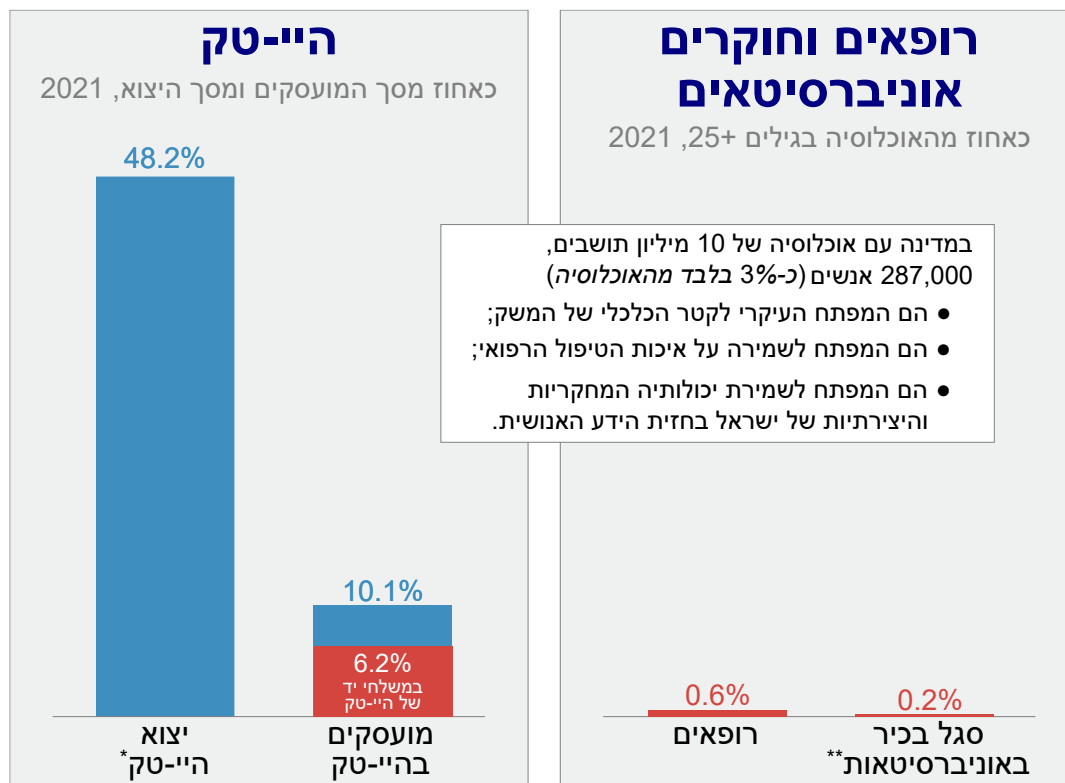
חלקם של עשירוני ההכנסה בסך
התשלומים למס הכנסה, 2000–2024

אנשים בעלי רמות נמוכות של מיומנויות והשכלה משתכרים מעט מאוד. כתוצאה מכך, כמחצית מהישראלים עניים עד כדי כך שאינם מגיעים למדרגה המס הנמוכה ביותר – ולכן אינם משלמים מס הכנסה כלל. 93% מהכנסות המדינה ממס ההכנסה מגיעות מ-20% בלבד מהעובדים.

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: משרד האוצר

ללא עמודי תווך, הבית הלאומי בסכנת קריסה

ההייטקיסטים הישראלים שומרים את כלכלת המדינה בעולם המפותח. הרופאים הישראלים שומרים את מערכת הבריאות של המדינה בעולם המפותח. האוניברסיטאות הישראליות הן אלו שמכשירות את הרופאים, המהנדסים, מדעני המחשב ואחרים. במדינה של עשרה מיליון תושבים, סך ההייטקיסטים, הרופאים והסגל הבכיר באוניברסיטאות מסתכם בפחות מ-300,000 איש. אם משה קריטית מביניהם תבחר לעזוב – ישראל תיכנס לסחרור של קריסה שעלול להפוך לבלתי הפיך.

* חלקו של ההי-טק בסך יצוא הסחורות והשירותים.

** סך הסגל הבכיר באוניברסיטאות המחקר

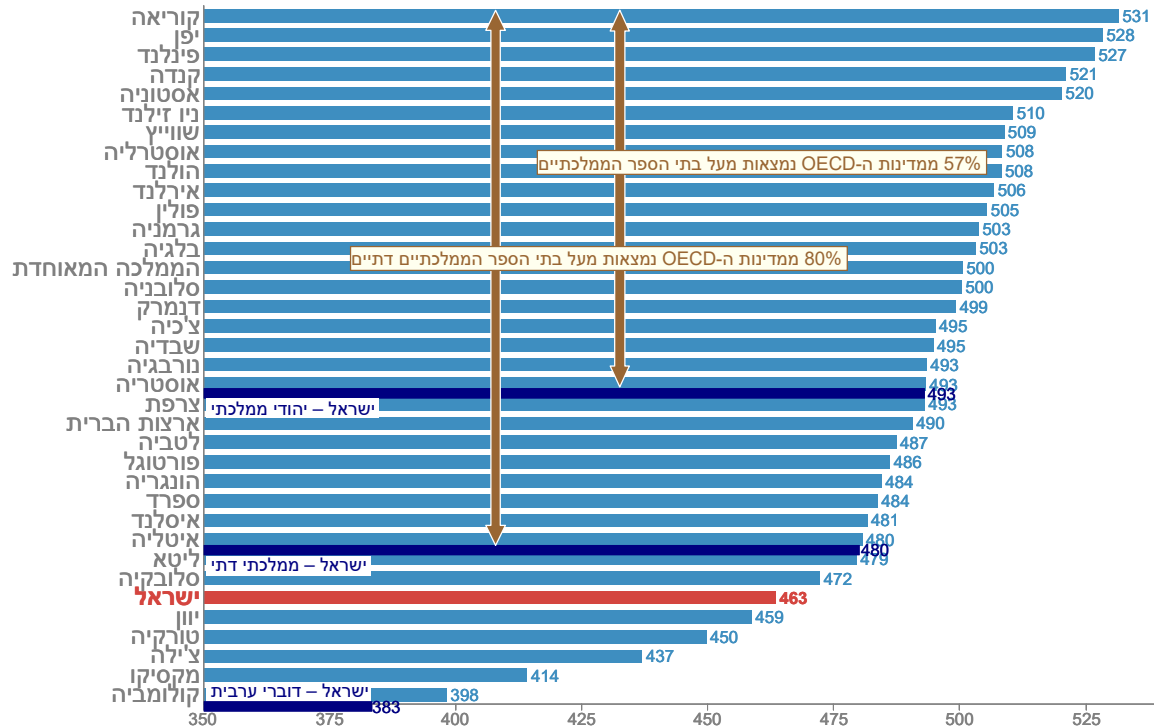
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מדוע כל כך מעט אנשים מיומנים נושאים בנטל?

לימודים ברמה נמוכה, מדינה בסיכון גבוה

ציון ממוצע רב-שנתי במבחני הפיזה

בכל 36 מדינות ה-OECD שהשתתפו לפחות ב-17 מ-18 המבחנים, 2006-2022

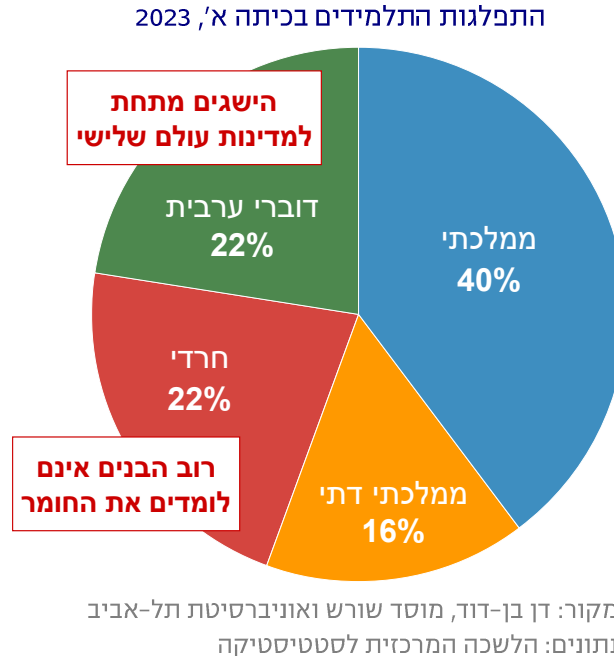

* ציונים ממוצעים במתמטיקה, מדע וקריאה. כל המדינות השתתפו בכל 18 המבחנים שניתנו בשנים 2006-2022, מלבד ארה"ב וספרד, שהשתתפו ב-17 מהמבחנים. הנבחנים הישראלים לא כללו בנים חרדים.

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: PISA והרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה)

רמת החינוך הממוצעת של ישראל בשני העשורים האחרונים בתחומי ליבה (מתמטיקה, מדע וקריאה) נמוכים כמעט מכל מדינות ה-OECD. לוי גם הבנים החרדים – שאינם לומדים את החומר – נבחנים, הממוצע הישראלי היה אף נמוך יותר. הישגי הזרם הממלכתי-יהודי נמוכים מאלה של 57% ממדינות ה-OECD, וההישגי הזרם הממלכתי-דתי נמוכים מ-80% ממדינות ה-OECD. הישגיהם של דוברי הערבית בישראל נמוכים מאלו של מדינות רבות בעולם השלישי.

הפצצה הדמוגרפית של ישראל מתחילה בחינוך שמקבלים – או לא – בבית הספר

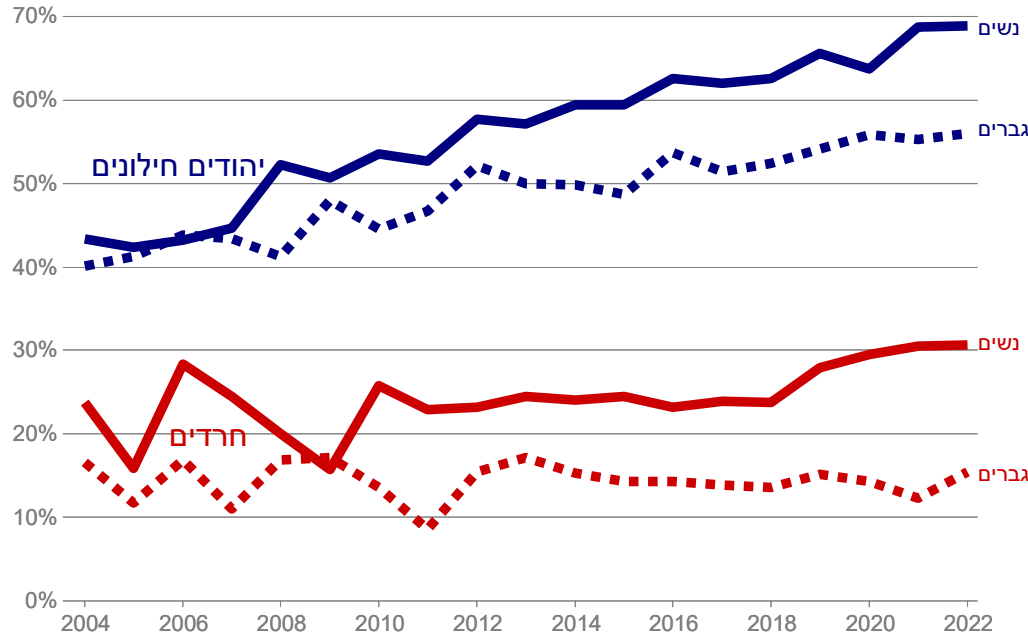

כמחצית מילדי ישראל (כולל תלמידים בזרמים הממלכתי והממלכתי-דתי בפריפריות החברתיות והגיאוגרפיות) זוכים לחינוך ברמה של מדינות עולם שלישי – והם שייכים לאוכלוסיות הגדלות בקצב המהיר ביותר בישראל. כמבוגרים, הם יוכלו להחזיק רק משק של עולם שלישי, שלא יוכל לקיים מערכת בריאות ורווחה של עולם ראשון, וגם לא להחזיק ביכולות הצבאיות שישראל תזדקק להן כדי להגן על עצמה בעתיד. ישראל כזו לא תהפוך למדינת עולם שלישי – היא פשוט תחדל מלהתקיים.

עבור רבים, הדרך לתואר אקדמי נחסמת כבר בילדות

שיעור בעלי תואר אקדמי בגילי העבודה העיקריים

גילים 35-54, 2004-2022*

* נתונים עבור חילונים מהסקר החברתי. נתונים עבור החרדים מ-2014 מסקר כח אדם ולפני כן מהסקר החברתי משורשרים אחורה.

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

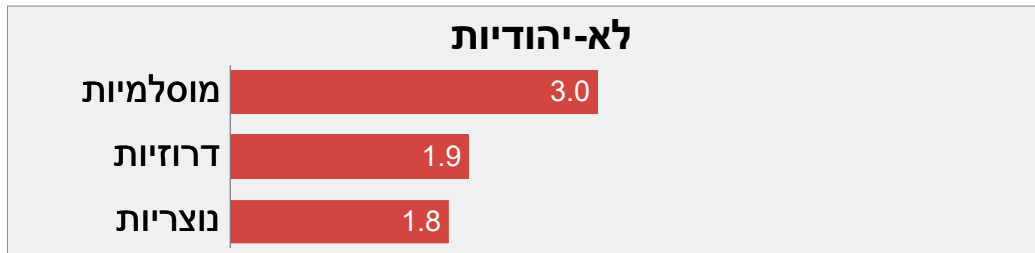
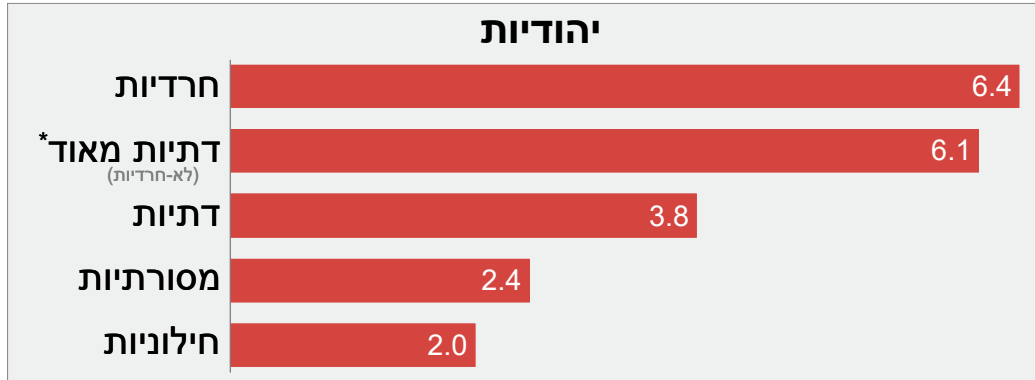
אמנם מספר הולך וגדל של חרדים פונה להשכלה גבוהה, אך רובם נושרים משום שאינם מצליחים להתגבר על הפערים שנוצרו עקב היעדר לימודי ליבה בילדותם. על אף עליה קלה בשנים האחרונות בקרב נשים חרדיות, שיעור הגברים והנשים החרדים בעלי תואר אקדמי נשאר נמוך מאוד ויציב יחסית לאורך שני העשורים האחרונים.

הכיוון הדמוגרפי של ישראל

הרבה ילדים, מעט כתפיים לנשיאה עתידית של הנטלים

פריון ילודה בישראל

מספר ילדים לאשה, ממוצע 2020–2022

* דתיים מאוד (שאינם חרדים) המתגוררים ביהודה ושומרון (מהווים 22% מסך הדתיים שם) ב-2022 בלבד.

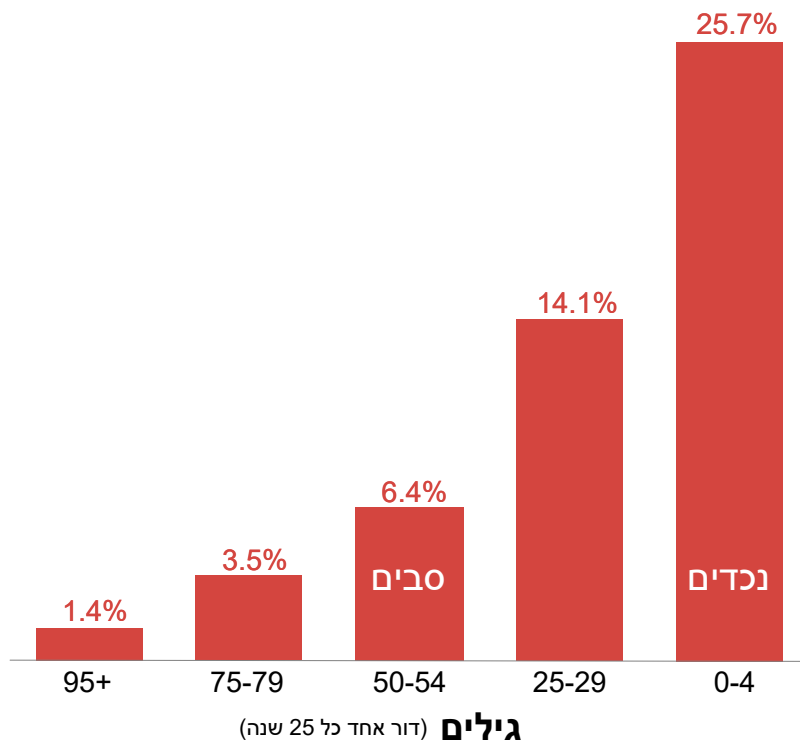
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אחמד חליחל ואיילת ציונוב

פריון הילודה של החרדים – המונעים מבניהם לימודי ליבה שהיו מאפשרים להם הזדמנויות בעתיד – גדול פי שלושה מזה של קבוצות אוכלוסיה אחרות. כתוצאה מכך, חלקם של החרדים באוכלוסיית ישראל גדל באופן אקספוננציאלי.

השיעור באוכלוסיה גדל, העתיד הלאומי קטן

שיעור החרדים בכל דור

ישראל, 2023

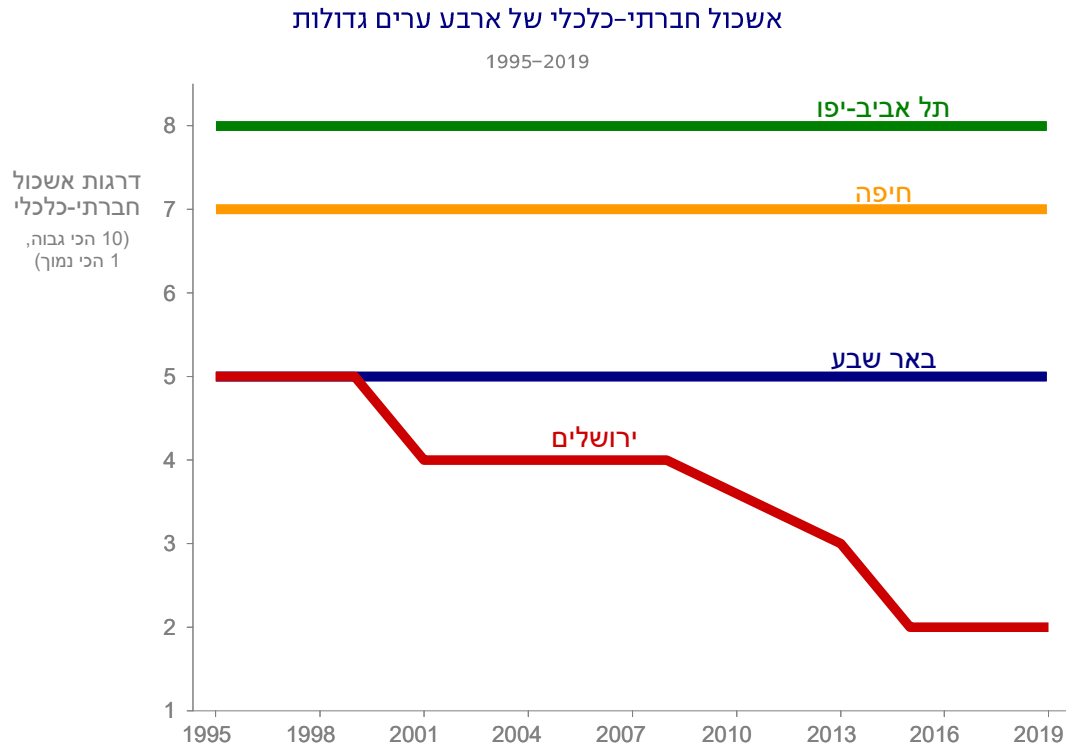

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

שיעור החרדים באוכלוסיה מכפיל את עצמו בכל 25 שנה – כלומר, בכל דור. לדוגמה, חרדים מהווים 6% מהסבים והסבתות בגילי 50-54, בעוד שנכדיהם כבר מהווים 26% מהפעוטות בגילי 0-4. ילדים אלה כבר נולדו. מחר הם יהיו בבית הספר. מחרתיים הם יישאו את חלקם בנטל הביטחוני והכלכלי של המדינה – או שלא. ואם לא – מה יהיה אז?

ספירות קריסה עירוניות

ירושלים מובילה. האם ישראל אחריה?

ב-1995, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הציבה את ירושלים באשכול כלכלי-חברתי אמצעי. בתוך שני עשורים וחצי, העיר ירדה בשלושה אשכולות, מאשכול 5 לאשכול 2. הייחודיות של ירושלים בהקשר זה מוצגת בהשוואה לשלוש ערים גדולות אחרות.

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

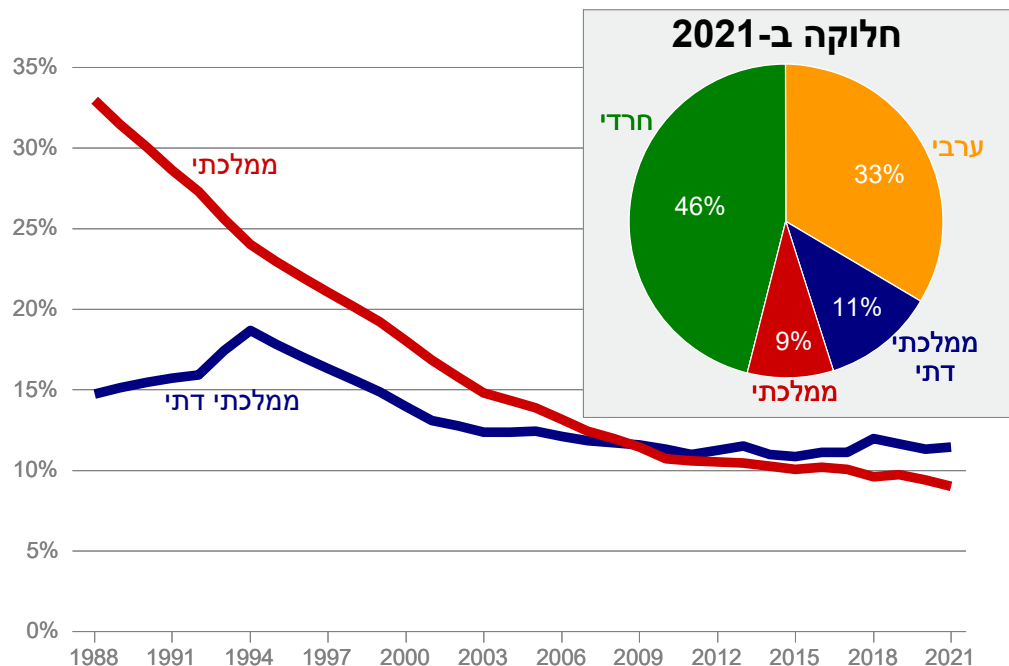
מנוסת המשכילים

ירושלים, בירתה של ישראל, מהווה דוגמה לתהליך שינוי דמוגרפי שמלמד על הכיוון אליו צועדת המדינה כולה. הכללת ירושלים המזרחית – מדיניות שפוליטיקאים לא מעטים רוצים להחיל בכל יהודה ושומרון – כבר מבטיחה חלק נמוך יותר של יהודים לא-חרדים באוכלוסיית העיר. אך מהירות השינויים הדמוגרפים של העיר היא יוצאת דופן.

חלקם של תלמידי בתי הספר היסודיים הממלכתיים בירושלים ירד מ-33% ל-9% תוך מעט יותר משלושה עשורים. גם שיעור התלמידים בבתי הספר בזרם הממלכתי-דתי ירד ל-11%, אם כי ירידה זו מתונה במידה ניכרת מהירידה בבתי הספר הממלכתיים. לפי מכון ירושלים למחקרי מדיניות (2023), כמעט מחצית מתלמידי בתי הספר היסודיים בעיר ב-2021 היו חרדים (46%) ואילו שליש היו תלמידים ערבים.

שיעור התלמידים לפי זרם בבתי הספר היסודיים בירושלים

1988–2021

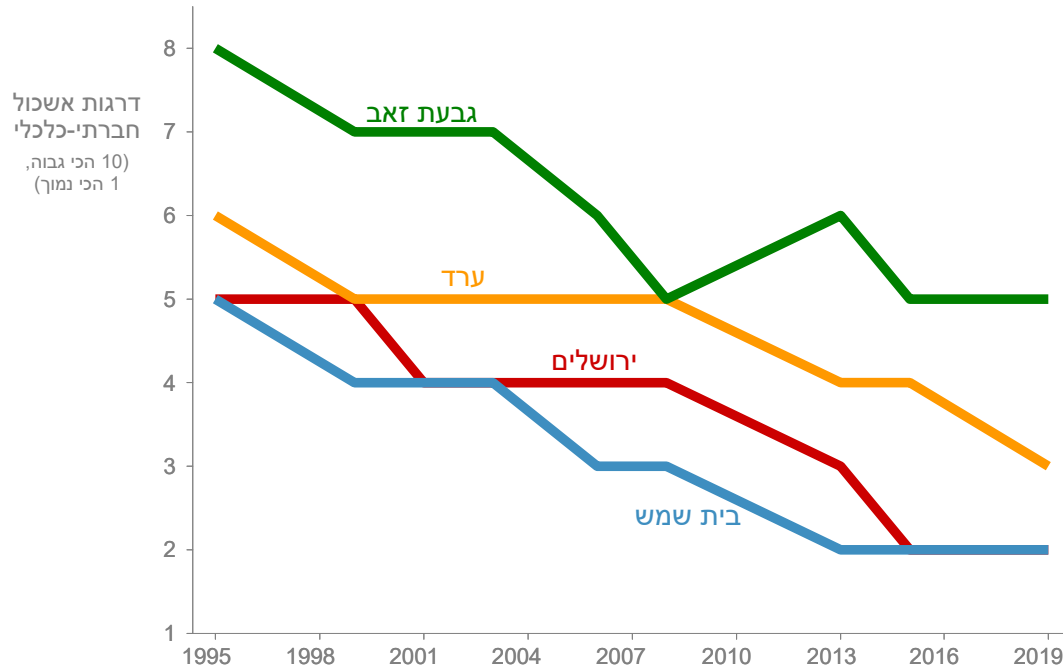

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: מכון ירושלים למחקרי מדיניות

ערים בנפילה חופשית, משל למדינה

ארבע הרשויות המקומיות שחוו את הירידה הגדולה ביותר (3 דרגות) באשכולות החברתיים-כלכליים

1995-2019

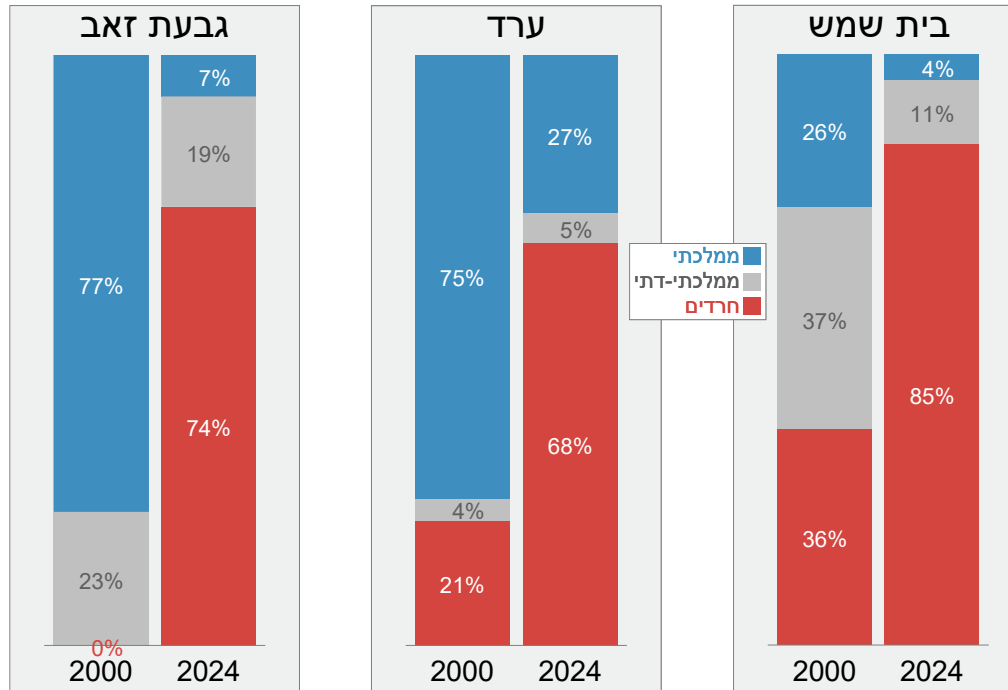
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

ארבעת הערים שירדו הכי הרבה במדרג האשכולות החברתיים-כלכליים של ישראל בשלושת העשורים האחרונים הן ירושלים, בית שמש, ערד וגבעת זאב – ערים שבהן האוכלוסיה החילונית (שנוטה להיות משכילה יותר) הצטמצמה במהירות. באמצע שנות ה-90, ירושלים ובית שמש היו באשכול 5 (המדד נע בין אשכול 1, הערים העניות ביותר, לאשכול 10, הערים העשירות ביותר). בתוך שני עשורים בלבד, הן ירדו לאשכול 2. ערד ירדה מאשכול 6 ל-3, וגבעת זאב מאשכול 8 ל-5.

הערים של היום מספקות הצצה אל ישראל של המחר

שיעור התלמידים לפי זרם בבתי הספר היסודיים

שלוש הרשויות המקומיות שחוו את הירידה הגדולה ביותר
(בנוסף לירושלים) באשכולות החברתיים-כלכליים, 2000, 2024

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: משרד החינוך

בתוך שלושה וחצי עשורים בלבד, שיעור התלמידים בזרם הממלכתי-יהודי בירושלים צנח מ-33% ב-1988 ל-9% ב-2021. באותה שנה, 46% מתלמידי בתי הספר היסודיים בירושלים למדו בזרם החינוך החרדי, 33% בזרם הערבי, ורק 11% בזרם הממלכתי-דתי (ירידה מכמעט 20% שלושה עשורים קודם לכן). גם בבית שמש, ערד וגבעת זאב חלו שינויים דרמטיים בהרכב התלמידים בבתי הספר היסודיים. בשנת 2000, בערד ובגבעת זאב הרוב המכריע של התלמידים למדו בזרם הממלכתי. תוך שניים וחצי עשורים בלבד, הפכו הילדים החרדים לרוב מוחלט ביישובים אלה, בעוד שהזרם הממלכתי פשוט קרס.

הסכנה ברורה ומיידית

מכתב אזהרה החתום על ידי 130 מהכלכלנים הבכירים בישראל

28 במאי, 2024

קטעים מאזהרת הכלכלנים ב-2024

"ללא שינוי בתוואי הקיים, תהליכים אלה מסכנים את קיום המדינה. רבים מהנושאים בנטל יעדיפו להגר מישראל. הראשונים לעזוב יהיו אלה שלהם הזדמנויות בחו"ל ... האוכלוסיה שתישאר בישראל תהיה פחות משכילה ופחות יצרנית, וכך יגבר הנטל על האוכלוסיה היצרנית שנשארה – מה שיעודד הגירה נוספת מישראל. תהליך זה של "ספירת קריסה" שבה מעגלים הולכים וגדלים מעדיפים להגר, כאשר מצבם של הנשארים הולך ונעשה גרוע, יפגע קשות באוכלוסיות שאין להן אפשרות קלה להגר, ובכלל זה המגזר החרדי. התהליכים הדמוגרפיים והכלכליים שעוברים על ירושלים בעשורים האחרונים – הידרדרותה המהירה במדדים הסוציו-אקונומיים, תוך כדי נטישת העיר על ידי חלקים גדולים של אוכלוסייתה החילונית – מדגימים היטב את תופעת ספירת הקריסה והסכנות הנשקפות למדינת ישראל כולה."

"לירושלים יש את ישראל. לישראל, יש רק את עצמה".

"הסכנה ברורה, ולהערכתנו הסבירות להתממשותה גבוהה מאוד ... זוהי אזעקת אמת. ההיסטוריה לא תסלח לקברניטי המדינה בהווה ובעתיד – מכל קצות הקשת הפוליטית – אם יעמדו מנגד."

המכתב המלא : https://economists-for-israeli-democracy.com/files/letter_2024-05-28.pdf

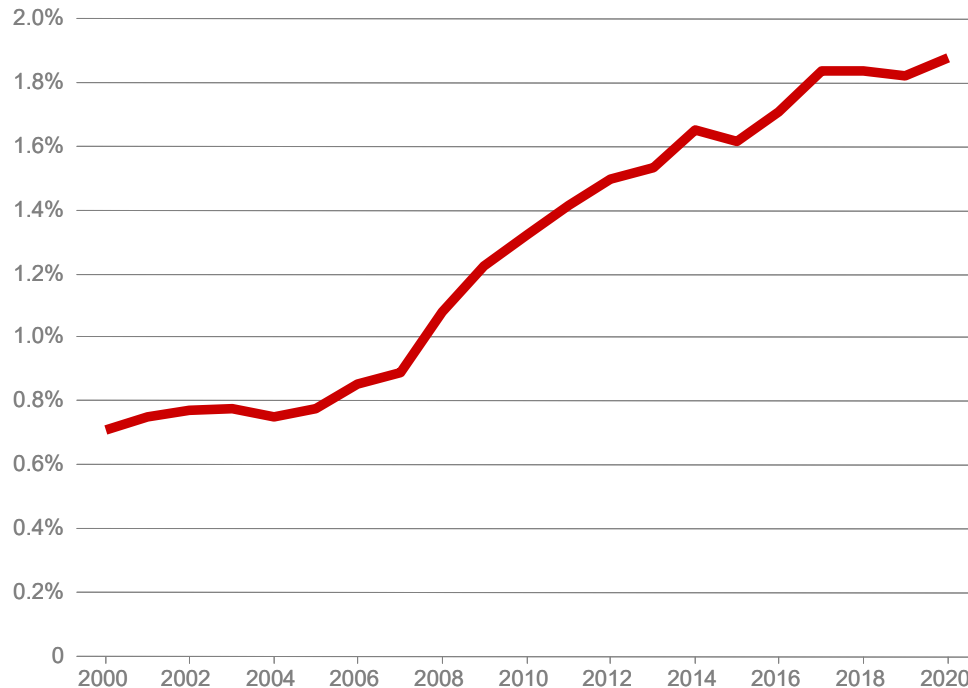
בין החותמים 119 אנשי סגל בכיר באוניברסיטאות המחקר, כולל ששה דיקאנים, נשיא אוניברסיטה לשעבר, הנשיא הנוכחי והנשיא לשעבר של האגודה הישראלית לכלכלה. הרשימה כוללת גם כלכלנים ששירתו בתפקידי ניהול בכירים במשרד האוצר, בנק ישראל ומשרד ראש הממשלה.

הגירה

רופאים ללא גבולות, המהדורה הישראלית

רופאים ישראלים בחו"ל

רופאים ישראלים במדינות OECD אחרות, מלבד ארה"ב,
כאחוז מכלל הרופאים בישראל, 2000-2020

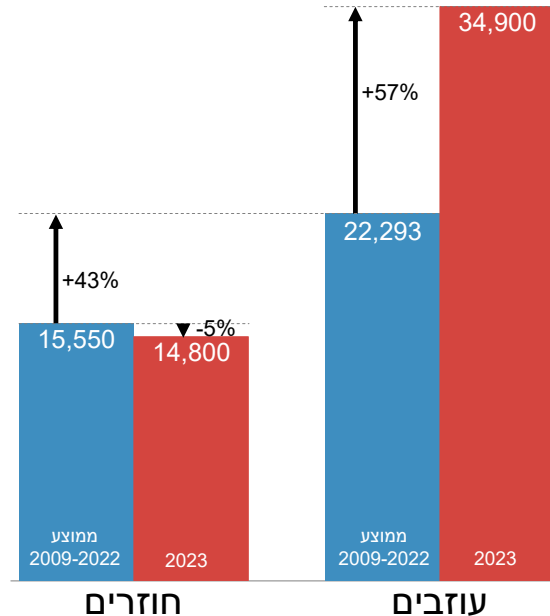
מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: OECD

מאזן ההגירה מישראל הינו שלילי באופן עקבי לאורך עשורים, גם אם במספרים קטנים יחסית. היחס בין מספר הרופאים הישראלים שעובדים במדינות ה-OECD לבין מספרם הכולל של הרופאים בישראל יותר מהוכפל בעשורים האחרונים.

מיצירה לעזיבה, בעקבות נסיון ההפיכה המשפטית

מספר העוזבים והחוזרים בקרב ילידי ישראל*

2009-2023

* הנתונים בכל שנה מתייחסים למי שעזבו באותה שנה ועדיין בחו"ל בשנה העוקבת ומי שחזרו באותה שנה ועדיין בישראל בשנה העוקבת. מדובר בילידי ישראל ששהו בחו"ל/בישראל לפחות 275 ימים במצטבר (מהם תשעים יום ראשונים ברצף).

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: אילת כהן-קסטרו, מרינה שפס, אלאא אטרש,
ואחמד חליחל מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

מאז ניסיון ההפיכה המשפטית בתחילת 2023, נרשמה עליה חדה במספר הישראלים שעזבו את המדינה. אמנם המספרים עדיין קטנים יחסית למדינה של עשרה מיליון תושבים, אך השאלה היא האם תיווצר מסה קריטית מקרב 300,000 העובדים בהייטק, רופאים וסגל אקדמי באוניברסיטאות שתסיק כי לא ניתן למנוע ספירת קריסה ברמה הלאומית, ותבחר לעזוב.

מתווה ישראל 2.0 למניעת ספירת קריסה לאומית

מתווה ישראל 2.0

הבטחת עתידה של ישראל – ארבע אבני יסוד של מוסד שורש

יעד: החזרת ישראל לתוואי כלכלי-חברתי בר קיימא
הבטחת צמיחה כלכלית מהירה יותר, עוני נמוך יותר, ויכולת לאומית להגן על עצמנו

1. מהפך במערכת החינוך הכולל

- שדרוג משמעותי של תכנית הליבה וחסימת תקציבים למי שאינו מלמד אותה במלואה;
- שינוי מהותי של הדרך בה בוחרים, מכשירים ומתגמלים מורים;
- רפורמה כוללת של משרד החינוך ואופן התנהלותו.

2. מהפך בתמיכות ובתקצוב הכולל

- הפסקת תמיכות המעודדות אורח חיים של אי-עבודה;
- שקיפות תקציבית מלאה שתאפשר לציבור לדעת מהן העדיפויות הלאומיות בפועל – ובין השאר, מי מקבל תמיכות וכמה הם מקבלים.

יעד: ביצור השינויים המתוארים לעיל
הבטחת יכולתה של ישראל להישאר על התוואי בר-הקיימא החדש שלה

3. שינוי שיטת הממשל

- שרים המבינים בתחום משרדיהם בזרוע ביצועית בעלת יכולת ליישום החלטותיה ולאכיפת החוק;
- בניית מערך אפקטיבי של איזונים ובלמים בין שלוש זרועות השלטון.

4. ניסוח והעברת חוקה

לבצר בסלע את היסודות הממלכתיים שיגנו על המדינה ויקשו על כל מי שינסו בעתיד להחזיר אותה אחורה.

1. המפתח לשינוי כיוון לאומי הוא מהפך

במערכת החינוך. שדרוג משמעותי בלימודי הליבה לכלל ילדי ישראל, עם דגש מיוחד על החלקים החלשים של החברה – והפסקה מוחלטת של החרגת חרדים מלימודים אלה. אנחנו זקוקים להם, והם זקוקים להזדמנויות שייפתחו בפניהם כאשר יקבלו חינוך של עולם ראשון.

2. מהפך בעדיפויות התקציביות יתמרץ

ציות למהפך במערכת החינוך. הצורך להפנות עשרות מיליארדי שקלים לשיקום הצבא והמדינה אחרי מלחמת ה-7 באוקטובר יחייב, בין היתר, הפסקה מלאה של מימון ישיר או עקיף (א) לבתי ספר שלא ילמדו את תוכנית הליבה המורחבת בשלמותה, ו-(ב) לאורח חיים של אי-עבודה.

3. שינוי שיטת הממשל תאפשר ביצוע

המהפכים בחינוך ובתקצוב. ממשלה עם מעט שרים בזרוע ביצועית בעלת יכולת יישום ואכיפה, לצד זרוע חקיקה וזרוע שיפוטית עצמאית, עם איזונים ובלמים בין כל שלוש זרועות השלטון.

4. **כתיבה והעברת חוקה** שתבצר בסלע כללי יסוד להמשך הדרך. אמנם השינויים הדמוגרפים המהירים יאפשרו לאוכלוסייה בעוד כמה עשורים לשנות שוב את החוקה ואת שיטת הממשל, אבל התקוה היא שבינתיים מערכת החינוך המשודרגת תעשה את שלה והדורות הבאים לא ירצו להחזיר את הגלגל למציאות שבה אנו חיים היום.

מקורות

בעברית

בן-דוד, דן (2024), "ירושלים והערים המתחרדות: משל לישראל", מוסד שורש למחקר כלכלי-חברתי.

בנק ישראל, דו"חות בנק ישראל, נספח נתונים, שנים שונות.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר חברתי, שנים שונות.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי, שנים שונות.

מכון ירושלים למחקרי מדיניות (2023), שנתון סטטיסטי לירושלים.

משרד האוצר, דוחות שנתיים של מינהל הכנסות המדינה, שנים שונות.

משרד החינוך, נתונים אדמיניסטרטיביים, שנים שונות.

משרד החינוך, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה), נתונים שונים.

באנגלית

International Monetary Fund, World Economic Outlook database.

Maddison, Angus, (2006), *The World Economy*, Paris: OECD.

OECD Economic Surveys: *Israel 2025*.

OECD statistics database.

PISA, various years.

United Nations Statistics Division: *Demographic Yearbook*.

World Bank, *World Development Indicators* database.

תמכו במחקר שישראל חייבת להכיר

הצטרפו אלינו וקחו חלק בעיצוב עתידה של ישראל

מדוע לתרום למוסד שורש?

כבר עשור שמוסד שורש מציף את בעיות השורש של ישראל – האתגרים הפנימיים שמעמידים את עתיד המדינה בסכנה קיומית. אבל אם הממצאים לא נראים ולא מופנמים, הם לא יכולים לחולל שינוי. לרגל עשור של גיבוש תובנות מבוססות-עובדות, אנו פונים אליכם בבקשה לסייע לכך שקולנו יישמע למרחקים.

מדוע תרומתך חשובה?

תרומתך תתמוך ישירות במאמצינו להעלות את המודעות הציבורית הנדרשת, כדי שממצאי מוסד שורש יגיעו לכל מי שמחויב לעתידה של ישראל – ויגיעו תוכנית פעולה שתבטיח עתיד חברתי וכלכלי בר קיימא, שיבטיח את קיום המדינה לדורות הבאים.

זה הזמן להפוך תובנות להשפעה

אנו מזמינים אתכם להצטרף לקבוצת התורמים שלנו. [הקליקו כאן](#) ללמוד כיצד ניתן לתרום היום.

תומכים של שורש 2023-2025

(רשימה חלקית)

אנו מודים מאוד לשותפים ולתורמים של מוסד שורש. המחקר והפעילויות של שורש מתאפשרים הודות לתמיכתם הנדיבה. ידידי מוסד שורש התורמים סכום שנתי של 1,000 דולר ומעלה מוזמנים להופיע ברשימות התורמים במדריכי שורש ובמדור ההוקרה לתורמים באתר של שורש.

אלי ואתגר קולמן	קרן דיאן וגילפורד גלייזר
גיוש וסטון	קרן הקהילה היהודית של מונטריאול
דניאל ודבורה פלסטרנט	קרן חוסיידמן
הפדרציה היהודית של סנט לואיס	קרן עזריאלי, קנדה-ישראל
יניב זילברמן	קרן רוזנצווייג-קופרסמית
מק דייויס	רוני רובנשטיין ובינימין ברסון
מרק והריאט קפלן סוול	שירי פוקס ז"ל
סינדי וסטיבן פרנקלין	שמחה מרדכי בן יעקוב דוד
סלי גוטסמן	

על מנת לשמור על עצמאותו, מוסד שורש אינו מקבל מימון מגופי ממשלה בארץ או בחו"ל. תרומות למוסד שורש מוכרות לצורך ניכוי מס בישראל לפי סעיף 46. בארה"ב ובבריטניה, תרומות למוסד שורש מוכרות לצורך ניכוי מס כאשר הן מתבצעות דרך ארגונים במדינות אלה שעומדים קיים הסדר עם מוסד שורש (פרטים באתר מוסד שורש).

מוסד שורש למחקר כלכלי-חברתי, שנוסד בשנת 2015, חוגג עשור להקמתו כמכון מחקר עצמאי ובלתי תלוי. מוסד שורש מתמקד בזיהוי מקורן של בעיות השורש הפנימיות, המהוות איום קיומי על עתיד המדינה, ובהשלכותיהן ארוכות הטווח. באמצעות מחקר בכלים אקדמיים ותובנות מבוססות נתונים, מוסד שורש שואף להשפיע על המדיניות הלאומית, על מנת להבטיח עתיד בר קיימא ושוויוני לכל אזרחי ישראל.